

B.A./B.Sc. 5th Semester

PHILOSOPHY

(Western Metaphysics and Epistemology)

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :— Attempt FIVE questions in all, by selecting ONE question from each section. Question No. 9 is compulsory.

SECTION—A

1. Discuss the issues and concerns of Western Metaphysics and Epistemology in detail. 15
2. Give a comparative account of subjective and objective forms of Idealism. 15

SECTION—B

3. Highlight the differences between Monism and Dualism. 15
4. Enunciate the fundamentals of Pluralism as propounded by Leibnitz. 15

SECTION—C

5. Explain in detail the philosophical assumptions of Empiricism that treats experience as the source of Reality. 15
6. What is meant by Intuitionism ? Discuss its characteristics in length. 15

SECTION—D

7. What is meant by Existence Precedes Essence ? Explain. 15
8. What are the fundamental assumption of Logical Positivism ? Discuss. 15

SECTION—E

9. Answer the following :

- (i) What is Metaphysics ?
- (ii) Define Knowledge.
- (iii) Why knowledge is considered to be a virtue ?
- (iv) Define Materialism.
- (v) Define Mechanical Materialism.
- (vi) Define Monad.
- (vii) Explain Monism.
- (viii) Explain Rationalism.
- (ix) Explain Existentialism.
- (x) Explain Pragmatism. 4×10=40

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣਕੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਭਾਗ—ਓ

1. ਪੱਛਮੀ ਤੱਤਮੀਮਾਂਸਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਮੀਮਾਂਸਾ ਦੇ ਮੁੱਢੇ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
2. ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਅ

3. ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਅਤੇ ਦਵੈਤਵਾਦ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ। 15
4. ਨਿੰਬਾਨਿਟ੍ਰਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਬਹੁਲਵਾਦ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ੲ

5. ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਭਵਵਾਦ ਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

6. ਅੰਤਰਗਿਆਨਵਾਦ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਸ

7. 'ਅਸਤਿਤਵ ਸਾਰ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 15
8. ਤਾਰਕਿਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕਵਾਦ ਦੀ ਮੂਲਭੂਤ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਹ

9. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਉ :
- (i) ਤੱਤਵ ਮੀਮਾਂਸਾ ਕੀ ਹੈ ?
- (ii) ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
- (iii) ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਦਾਚਾਰ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- (iv) ਭੌਤਿਕਵਾਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
- (v) ਯੰਤਰਿਕ ਭੌਤਿਕਵਾਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
- (vi) ਮੋਨਾਦ (Monad) ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
- (vii) ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (viii) ਕਾਰਣਵਾਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (ix) ਸੱਤਾਨਾਸ਼ਵਾਦ (Existentialism) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (x) ਵਿਵਹਾਰਵਾਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 4×10=40

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਪ੍ਰत्यੇਕ ਭਾਗ ਮੇਂ ਸੇ ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਨਕਰ ਸਭੀ ਮੇਂ ਸੇ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਖਯਾ 9 ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ।

ਭਾਗ—ਕ

1. ਪਥਿਚਮੀ ਤੱਤਵਮੀਮਾਂਸਾ ਤਥਾ ਜ਼ਾਨ ਮੀਮਾਂਸਾ ਕੇ ਸੁਢ੍ਹੇਂ ਤਥਾ ਚਿੰਤਾਓਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ਤਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
2. ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਕੇ ਵਿਧਯਕ ਔਰ ਵਸ਼ਤੁਨਿ਷਼ ਰੂਪੋਂ ਕਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵਰਨਨ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਕ

3. ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਤਥਾ ਦਵੈਤਵਾਦ ਕੇ ਮਘ ਅੰਤਰੋਂ ਕੋ ਉਚਾਗਰ ਕਰੋ। 15
4. ਲਿਬਨਿਟ੍ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਤਾਵਿਤ ਬਹੁਲਵਾਦ ਕੇ ਬੁਨਿਯਾਦੀ ਸਿਢ੍ਹਾਂਤੋਂ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਗ

5. ਵਾਸ਼ਟਵਿਕਤਾ ਕੇ ਸ਼ੋਤ ਕੇ ਰੂਪ ਮੇਂ ਅਨੁਭਵ ਕੋ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਅਨੁਭਵਵਾਦ ਕੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਮਾਨਯਤਾਓਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ਤਾਰਪੂਰਵਕ ਵਯਾਖਯਾ ਕੀਯੇ। 15
6. ਅੰਤਰਜ਼ਾਨਵਾਦ ਸੇ ਕਯਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਹੈ ? ਇਸਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਓਂ ਕੀ ਵਿਸ਼੍ਰੁਤ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਘ

7. 'ਅਸ਼ਿਤਵ ਸਾਰ ਕਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾ ਹੈ' ਸੇ ਕਯਾ ਭਾਵ ਹੈ ? 15
8. ਤਾਰਕਿਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕਵਾਦ ਕੀ ਮੂਲਭੂਤ ਮਾਨਯਤਾਓਂ ਕਯਾ ਹੈ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਙ

9. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਕੇ ਉਤਰ ਦੇਂ :
- (i) ਤੱਤਵਮੀਮਾਂਸਾ ਕਯਾ ਹੈ ?
- (ii) ਜ਼ਾਨ ਕੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (iii) ਜ਼ਾਨ ਕੋ ਏਕ ਸਦਾਚਾਰ ਕਯੋਂ ਮਾਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ?
- (iv) ਭੌਤਿਕਵਾਦ ਕੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (v) ਯਾਂਤ੍ਰਿਕ ਭੌਤਿਕਵਾਦ ਕੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (vi) ਮੋਨਾਦ (Monad) ਕੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (vii) ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੋ।
- (viii) ਕਾਰਣਵਾਦ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੋ।
- (ix) ਸੱਤਾਨਾਸ਼ਵਾਦ (Existentialism) ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੋ।
- (x) ਵਯਵਹਾਰਵਾਦ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੋ। 4×10=40